MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

**Odcinek 18: Rada Ambasadorów 1923.
O kształt Trójmorza.**

Tematyka

Program dotyczy historycznych realiów polityki w okresie funkcjonowania ładu wersalskiego, szczególnie w odniesieniu do obszaru Europy Środkowej. Poruszane zostają zagadnienia dotyczące wydolności stworzonego w wyniku Traktatu Wersalskiego systemu oraz czynników wpływających na destrukcję porządku.

!

Wykorzystaj w przygotowaniu swoich wykładów lub lekcji szkolnych poniższe propozycje oraz program:

- cały odcinek: https://youtu.be/Y8muomCUZ-g
- zwiastun programu: https://youtu.be/figrQ9bvWgY

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

**Odcinek 18: Rada Ambasadorów 1923.
O kształt Trójmorza.**

Zagadnienia wstępne

1. Sugeruje się rozpoczęcie bloku zajęć od studiowania mapy Europy z okresu przed I wojną światową oraz po I wojnie światowej. Ma to na celu unaocznienie ogromu zmian terytorialnych i politycznych jakie nastąpiły w wyniku rozstrzygnięć Konferencji pokojowej w Paryżu. Przydatnym okazać się może zaznaczenie na mapie terenów najbardziej spornych.
2. Wprowadzenie dotyczące formatu (w którym państwa pokonane nie były dopuszczone) i przebiegu konferencji w Paryżu oraz omówienie najważniejszych postanowień traktatów: Wersal (z Niemcami), Trianon (z Węgrami), Sèvres (z Turcją), Saint-Germain-en-Laye (z Austrią), Neuilly-sur-Seine (z Bułgarią).
3. Dyskusja na temat czy narzucenie państwom przegranym bardzo trudnych warunków pokojowych było dobrym rozwiązaniem. Wolna dyskusja z dywagacjami na temat innych możliwych rozstrzygnięć i potencjalnych scenariuszy ukształtowania się porządku międzynarodowego.
4. Dyskusja na temat koncepcji Ligii Narodów jako organu mogącego mieć realny wpływ na stan spraw na arenie międzynarodowej. Czy taka organizacja (np. późniejsza ONZ) w ogóle może mieć moc sprawczą? Co było mankamentem Ligii Narodów?

Część 1/3: Rada Ambasadorów

Emisja pierwszej części programu: **(0:00–15:23)**

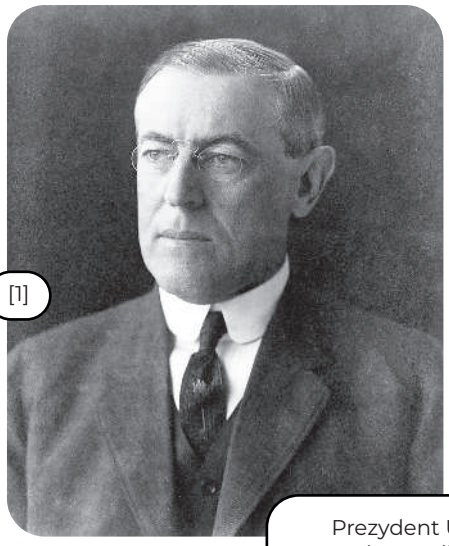
Zagadnienia do dyskusji i pytania:

1. Co to była Rada Ambasadorów i jakie były jej zadania? Dlaczego ją powołano skoro istniały rozstrzygnięcia Traktatu Wersalskiego?

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Odcinek 18: Rada Ambasadorów 1923. O kształt Trójmorza.

2. Jakie kwestie dotyczące Polski pozostawały sporne i problematyczne już po podpisaniu Traktatu Wersalskiego?
3. W jakich kwestiach, jeżeli chodzi o rozstrzygnięcia graniczne, Polska musiała liczyć się ze zdaniem mocarstw zachodnich, a w jakich widać było więcej własnej aktywności, również pozadyplomatycznej?
4. Dlaczego w kwestiach polskiej granicy zachodniej Polska musiała się zdać raczej na rozstrzygnięcia mocarstw?
5. Na zdjęciu obok amerykański prezydent. Kto to i jakie założenia ładu międzynarodowego po I wojnie proponował? Czym jego koncepcje różniły się od dominującej dotychczas koncepcji Realpolitik?
6. Na które lata w okresie międzywojennym przypada okres funkcjonowania międzynarodowego porządku opartego na dyplomacji i kiedy następuje jego erozja?
7. Kiedy i dlaczego Rada Ambasadorów zaczęła tracić na znaczeniu?
8. Czego dotyczył Traktat w Locarno i jakie były jego konsekwencje międzynarodowe?
9. Jaki wymiar polityczny i znaczenie miała francuska okupacja Zagłębia Ruhry? Kiedy i dlaczego się zakończyła?
10. Na zdjęciu obok dyplomata francuski, przewodzący obradom Rady Ambasadorów. Kto to? (Jules Cambon) Czy to, że Rada Ambasadorów była zakorzeniona we Francji miało jakieś znaczenie?

[1]

Prezydent USA Woodrow Wilson

[2]

Jules Cambon, dyplomata francuski przewodzący obradom Rady Ambasadorów

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Odcinek 18: Rada Ambasadorów 1923. O kształt Trójmorza.

11. Jak można ocenić maksymalistyczne postulaty polskich dyplomatów podczas konferencji paryskiej? Jak uzasadniano postulaty odrodzenia terytorialnego Polski w granicach odnoszących się do I RP?

12. Jak Roman Dmowski, argumentując konieczność utworzenia silnej i dużej Polski, wykorzystywał antyniemiecki klimat panujący wśród przywódców zwycięskich państw zachodnich?

13. Jakie rozwiązanie proponował na konferencji paryskiej Roman Dmowski przywódcom zachodnim w odniesieniu do Prus Wschodnich?

14. Poniższa mapa prezentuję jedną z koncepcji granic Polskich po I wojnie. Kto był autorem poniższej koncepcji i jak ją potocznie określano? (linia Dmowskiego)

[3]

Tzw. Linia Dmowskiego w propozycjach na konferencji paryskiej

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

**Odcinek 18: Rada Ambasadorów 1923.
O kształt Trójmorza.**

Część 2/3:
Nowy kształt Europy Środkowej

Emisja drugiej części programu:
(15:24–31:22)

Zagadnienia do dyskusji i pytania:

1. Czy, zważając na skalę zmian terytorialnych w Europie po I wojnie światowej, możliwe było aby system wersalski przetrwał dłużej? Gdzie pojawiały się największe zagrożenia?
2. Czy zmiany wprowadzone przez Traktat Wersalski były trwałe? Jakie zmiany terytorialne w porównaniu do granic wprowadzonych tym traktatem pojawiły się po II wojnie?
3. Na jaką przyczynę wybuchu II wojny światowej wskazał W. Putin podczas przemówienia na Westerplatte?
4. Jakie były losy Zakarpacia w świetle rozstrzygnięć Traktatu Trianon?
5. Jakie znaczenie dla porządku po I wojnie miało zniknięcie carskiej Rosji jako gracza politycznego?
6. Zdjęcie poniżej przedstawia litewskich żołnierzy w Kłajpedzie. Jakie były jej losy po I wojnie? Jak to miało wyglądać w zamierzeniach decydentów mocarstw zachodnich a jak się skończyło w rzeczywistości?

Mapa ziem czechosłowackich według gazety wydawanej w USA, 1919 [4]

[5] Litewscy żołnierze w Kłajpedzie, 1923

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Odcinek 18: Rada Ambasadorów 1923. O kształt Trójmorza.

7. Zdjęcie obok przedstawia polskiego wojskowego. Kto to i w jaki sposób jego postać wiąże się z Litwą?
8. Jaki układ sił stał za trwałością systemu wersalskiego i co takiego się stało, że nie mógł on zapobiec erozji? Jak to oceniał Henry Kissinger?
9. Na czym w dużej mierze zasadzały się problemy nowopowstałych państw w Europie, zwłaszcza środkowej? Z czego wynikała ich niestabilność i wynikające z niej tendencje autorytarne?
10. Jaki procent ludności w Czechosłowacji stanowili Czesi, którzy zdecydowanie dominowali sferę polityczną w kraju?

[6]

Gen. Lucjan Żeligowski

Część 3/3:

Wyzwania Trójmorza

Emisja trzeciej części programu: **(31:23–45:21)**

Zagadnienia do dyskusji i pytania:

1. Jakie znaczenie dla porządku międzynarodowego miało oparcie systemu o państwa narodowe?
2. Jaka była geneza problemu Niemców Sudeckich?
3. Jaką rolę odgrywała w dwudziestoleciu międzywojennym Francja w Europie Środkowo-Wschodniej?
4. Jaka była geneza i cel współpracy Czechosłowacji, Rumunii i Jugosławii? W jakim formacie współpracowano?

[7]

Konferencja ministrów spraw zagranicznych Małej Ententy w Belgradzie (E. Beneš, N. Titulescu, B. Jetvić), 1932

5. Dlaczego niemożliwe było stworzenie w obrębie Trójmorza stabilnego układu czy też regionalnego sojuszu? Jak wyglądała kwestia relacji państw tego obszaru z odradzającymi się potęgami Niemiec i Rosji?
6. Na czym zasadzała się koncepcja Międzymorza promowana przez Polskę? Czy miała szanse na realizację? Jakie były problemy w realizacji tej koncepcji?
7. Co to była Ententa Bałtycka i co przeszkodziło aby Polska odegrała w niej znaczącą rolę?
8. Jakie znaczenie dla polityki w regionie miał Protokół Litwinowa?
9. Czy bardziej aktywna polityka USA byłaby w stanie powstrzymać erozję ładu wersalskiego?

Podsumowanie

1. Słownik postaci i terminów:

   Trójmorze – obszar w Europie Środkowej położony pomiędzy morzami: Bałtyckim, Czarnym i Adriatyckim.

   Rada Ambasadorów – organ wykonawczy mający za zadanie wdrażanie i doprecyzowanie postanowień Traktatu Wersalskiego. Składał się z przedstawicieli Wielkiej Brytanii, Francji, Japonii, Włoch, Belgii oraz Stanów Zjednoczonych w roli obserwatora. Siedzibą Rady był Paryż. Rada rozstrzygała między innymi w kwestiach Śląska Cieszyńskiego, podziału Śląska pomiędzy Polskę i Niemcy, przynależności Warmii i Mazur, przynależności Wileńszczyzny i ogólnie zatwierdzenia (w 1923 roku) wschodniej granicy Polski.

   Traktat Wersalski – podpisany w 1919 roku przez Niemcy i zwycięskie mocarstwa Ententy. W jego ramach dokonano rozstrzygnięć terytorialnych dotyczących Niemiec, wprowadzono demilitaryzację Nadrenii oraz zapowiedziano konieczność wypłaty przez Niemcy reparacji wojennych. W Traktacie Wersalskim zapisano również powołanie do życia organizacji międzynarodowej – Ligii Narodów.

Traktat w Locarno – traktaty podpisane w 1925 w Locarno w Szwajcarii w wyniku mającej tam miejsca konferencji. Traktaty miały gwarantować nienaruszalność granic pomiędzy Niemcami i Francją oraz Niemcami a Belgią, co teoretycznie oznaczało zaakceptowanie przez Niemcy terytorialnego porządku wersalskiego, ale jedynie w odniesieniu do swych zachodnich granic. Znamienite było, że podobnych zapisów nie zawarto w odniesieniu do granic z Czechosłowacją oraz Polską, pomimo, że obydwa kraje również były obecne na konferencji.

Traktat w Trianon – traktat pokojowy podpisany po zakończeniu I wojny światowej pomiędzy przegranymi Węgrami a zwycięskimi mocarstwami Ententy. W wyniku bardzo niekorzystnego dla Węgier traktatu, w wyniku zmiany granic, państwo to utraciło około 60% liczby ludności (która znalazła się w granicach innych państw) oraz ponad 70% terytorium. Dodatkowo, oprócz zmian terytorialnych wprowadzono znaczne ograniczenia w dziedzinie ewentualnej militaryzacji Węgier oraz rozbudowy infrastruktury.

Mała Ententa – formuła współpracy pomiędzy Czechosłowacją, Rumunią oraz Jugosławią sformalizowana podpisaniem w 1933 roku oficjalnego porozumienia. Pierwotnym celem zacieśnienia współpracy była chęć przeciwstawienia się ewentualnemu rewizjonizmowi węgierskiemu.

Protokół Litwinowa – traktat międzynarodowy mający charakter paktu o nieagresji podpisany w 1929 roku w Moskwie przez przedstawicieli ZSRR, Polski, Rumuni, Łotwę i Estonię. W późniejszym okresie do paktu dołączyły również Litwa, Persja, Turcja.

2. Cele dydaktyczne:

- Poszerzenie wiedzy dotyczącej historii dwudziestolecia międzywojennego w Europie (odniesienie do PRK P6S_WG)
- Naświetlenie zawiłości dotyczących układów, relacji i stosunków w Europie Środkowej w historycznym kontekście (odniesienie do PRK P6S_WK)
- Rozwinięcie umiejętności analitycznych dotyczących wpływu czynników narodowościowych na politykę międzynarodową (odniesienie do PRK P6S_UW)

3. Zalecana literatura:

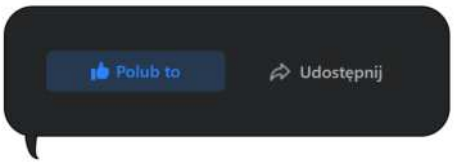
S. Sierpowski, *Liga Narodów w latach 1919-1926*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich 2005

A. Chwalba, *Samobójstwo Europy. Wielka Wojna 1914-1918*, Wydawnictwo Literackie 2014

T. Schramm, *System Wersalski i Jego Rozkład*, Studia Maritima, vol. XXIX (2016)

M. Kornat, *Zrozumieć system wersalski, czyli o genezie II wojny światowej*, Dzieje Najnowsze, Rocznik XLI 0 2009, 3

Korzystając z materiałów, nie zapomnij o subskrypcji kanału „**Historia dzieje się!**” na Youtube:
https://www.youtube.com/@historiadziejesie2380
(obok przycisku „subskrybuj” naciśnij też dzwoneczek, by dostawać informacje o nowych odcinkach)

Prosimy – zalajkuj profil Facebookowy „**Historia dzieje się!**” i daj znać innym, jeśli program Ci się podobał (udostępnij):
https://www.facebook.com/Historiadziejesie

Materiały dydaktyczne opracował: dr Konrad Oświecimski
Opracowanie graficzne: Joanna Zawadzka

Publikacja sfinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „Nauka dla Społeczeństwa” nr projektu NdS/537149/2021/2022, kwota finansowania 873 080 zł (całkowita wartość projektu).

zespół kierujący projektu:
dr Paweł Nowakowski
dr Łukasz Burkiewicz
dr Konrad Oświecimski
mgr Tomasz Konturek

Fundacja Ignatianum

Wykorzystane materiały ilustracyjne:

[1] Prezydent USA Woodrow Wilson, https://commons.wikimedia.org/wiki/Woodrow_Wilson#/media/File:President_Woodrow_Wilson_portrait_December_2_1912.jpg str.3

[2] Jules Cambon, dyplomata francuski przewodzący obradom Rady Ambasadorów, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jules_Cambon_1932.jpg str.3

[3] Tzw. Linia Dmowskiego w propozycjach na konferencji paryskiej, aut. Mix321 na podst. Małkowski, T. Rześniowiecki, J. Historia III, podręcznik dla klasy III gimnazjum, wyd. Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe, Gdańsk, 2002, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Liniadmowskiego.png (lic. CC Attribution-Share Alike 3.0 Unported) str.4

[4] Mapa ziem czechosłowackich według gazety wydawanej w USA, 1919, https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Maps_of_the_Subcarpathian_Rus_(1919-1938)#/media/File:Mapa_zem%C3%AD_%C4%8Deskoslovensk%C3%BDch.jpg str.5

[5] Litewscy żołnierze w Kłajpedzie, 1923, https://en.wikipedia.org/wiki/Klaip%C4%97da_Revolt#/media/File:Soldiers_of_the_Lithuanian_Army_riding_horses_in_Klaip%C4%97da_(Memel),_1923.jpg str.5

[6] Gen. Lucjan Żeligowski, https://pl.wikipedia.org/wiki/Lucjan_%C5%BBeligowski#/media/Plik:Zeligowski_LOC_31862u.jpg str.6

[7] Konferencja ministrów spraw zagranicznych Małej Ententy w Belgradzie (E. Beneš, N. Titulescu, B. Jetvić), 1932, źródło: Das Bundesarchiv, Bild 183-2010-0420-500 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bundesarchiv_Bild_183-2010-0420-500,_Belgrad,_Benesch,_Titulescu,_Jevtitsch.jpg?uselang=pl (lic. CC Attribution-Share Alike 3.0 Germany) str.6